

Az ökoszisztémák és biodiverzitás gazdaságtana

Fókuszban a természeti értékek közgazdasági értékelése

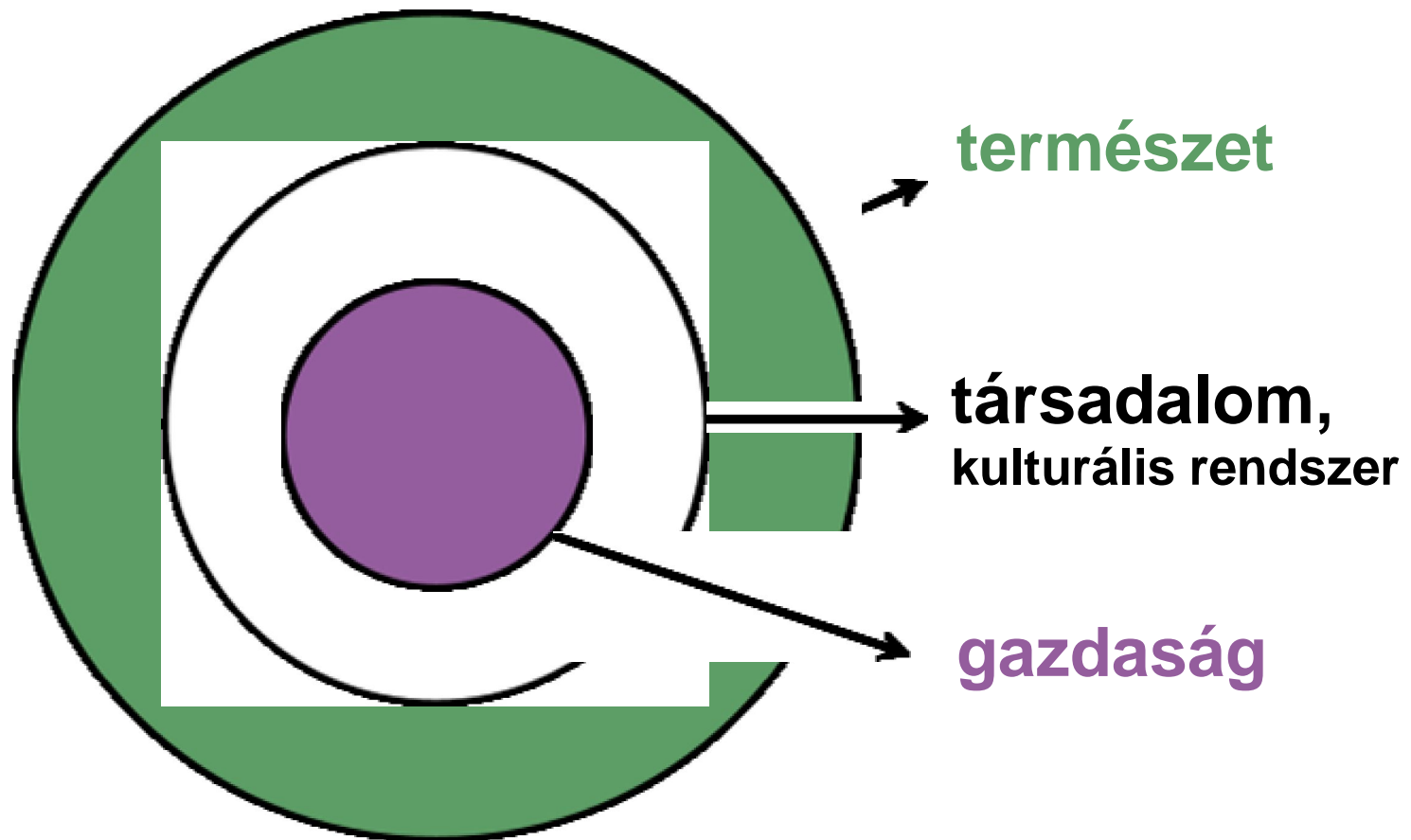
Kovács Eszter

Környezeti Társadalomkutatók (essrg),
Környezetgazdaságtani Tanszék,
Környezet- és Tájgazdákodási Intézet,
Szent István Egyetem, Gödöllő

Budapest, 2011. július 13.

Miért fontos, hogy a döntéshozók a természet állapotával foglalkozzanak?

- A természet a gazdaság és a társadalom alapját kepezi.
- Ha a természetet degradáljuk, akkor a gazdasági folyamatok is korlátba ütköznek.

Milyen lépésekre van szükség?

1. Folyamatok, összefüggések megértése

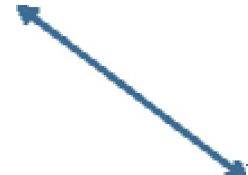
2. **Mérés javítása**

3. Beépítés a döntéshozatali folyamatokba az u helyi szintig

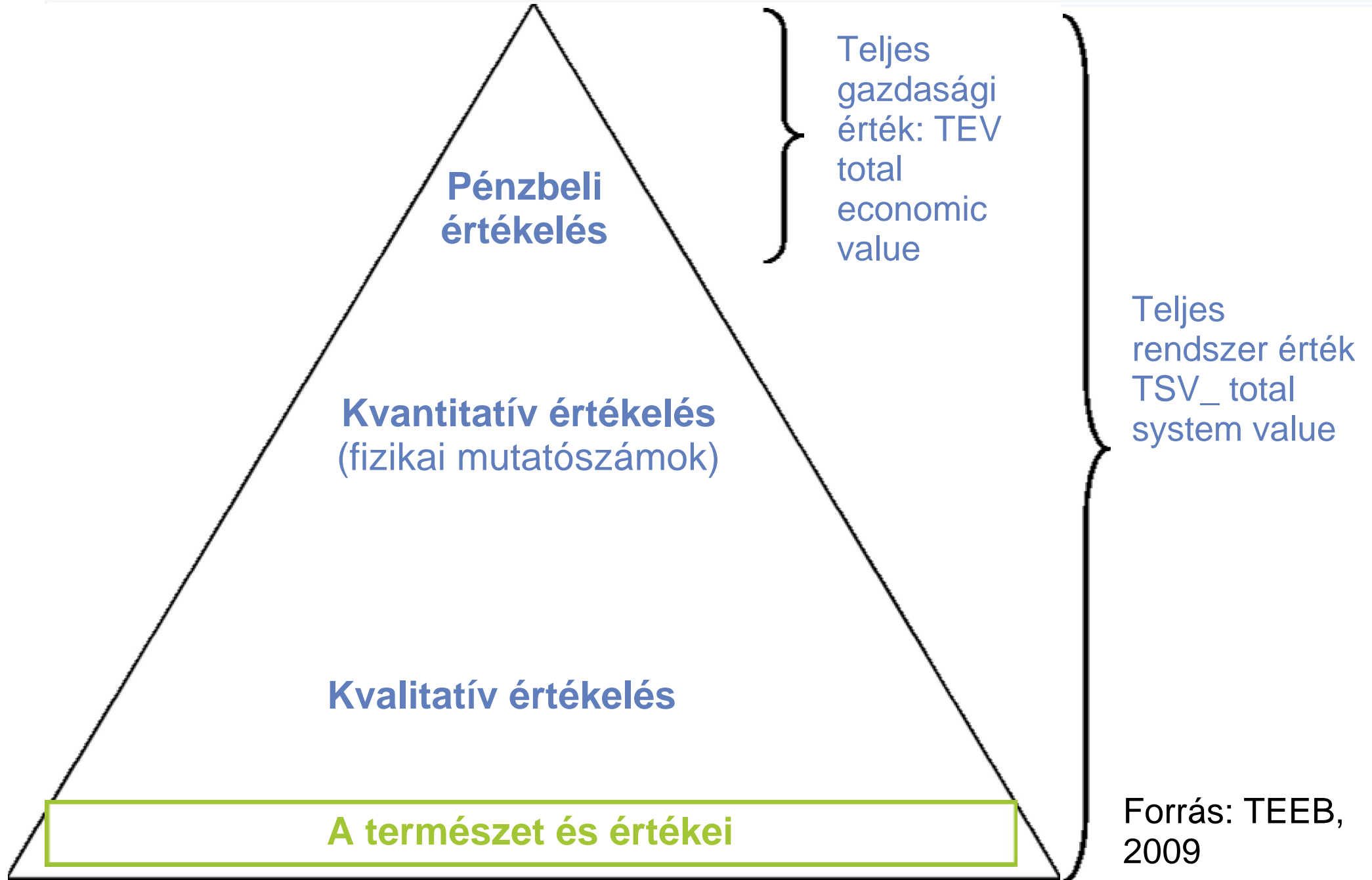
4. Ösztönző rendszer átalakítása és fejlesztése az érdekeltség megteremtésére

Együttműködés és párbeszéd:

- döntéshozók
- tudományos szféra
- civil szervezetek
- állampolgárok

Értékelési piramis

A közgazdasági értékelést befolyásoló

- 1990-es évek végéig nagyrészt kutatási szinten marad: Teljes gazdasági érték koncepciója és értékelési eljárások kifejlesztése
- 2000-es évek eleje: Millennium Ecosystem Assessment: bevezeti az ökoszisztéma szolgáltatások fogalmát
- 2006-2010: TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity). Közgazdasági értékelés fontosságának hangsúlyozása példákkal
- 2010: EU útmutatója a Natura 2000 területek hasznainak pénzübeli értékeléséről és mintaprojektek
- 2011: EU Biodiverzitás Stratégia 2020-ig: feladatot ír elő a tagállamok számára

EU Biodiverzitás Stratégia

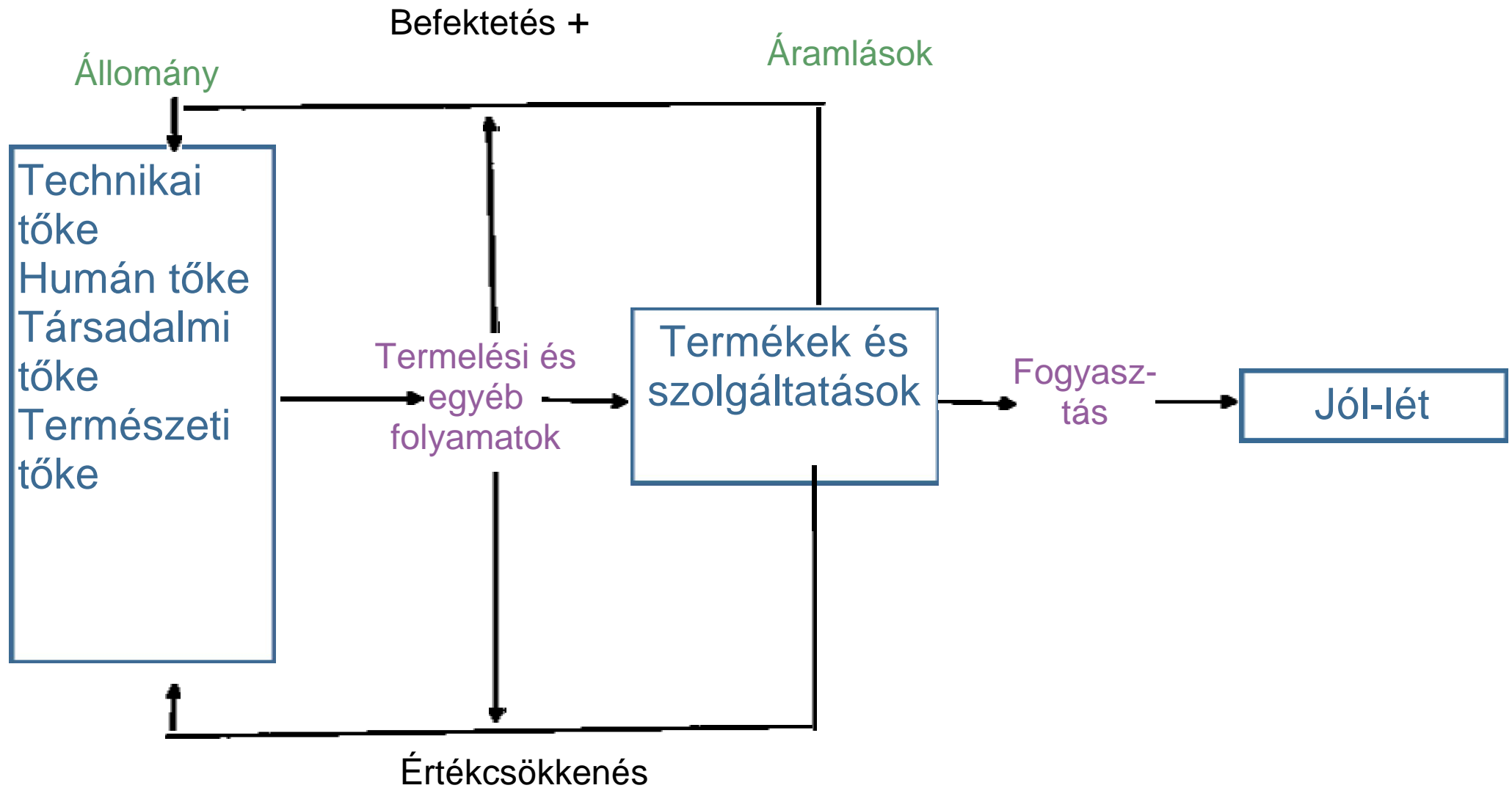
5. intézkedés: Az ökoszisztémákkal és a szolgáltatásaikkal kapcsolatos ismeretek javítása az Unióban

„ a tagállamok a Bizottság segítségével 2014-ig

- feltérképezik és értékelik a területükön található ökoszisztémák és szolgáltatásaik állapotát,
- felmérik ezen szolgáltatások gazdasági értékét, és
- 2020-ig előmozdítják ezen értékeknek az uniós és nemzeti szintű számviteli és jelentéstételi rendszerekbe történő beépítését.“

Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia (COM(2011) 244)

Tőke-szolgáltatások- jól-lét

A természeti tőke és az ökoszisztéma

Tőke: „olyan állomány, amely értékes termékek és szolgáltatások áramlását képes létrehozni a jövőben.”

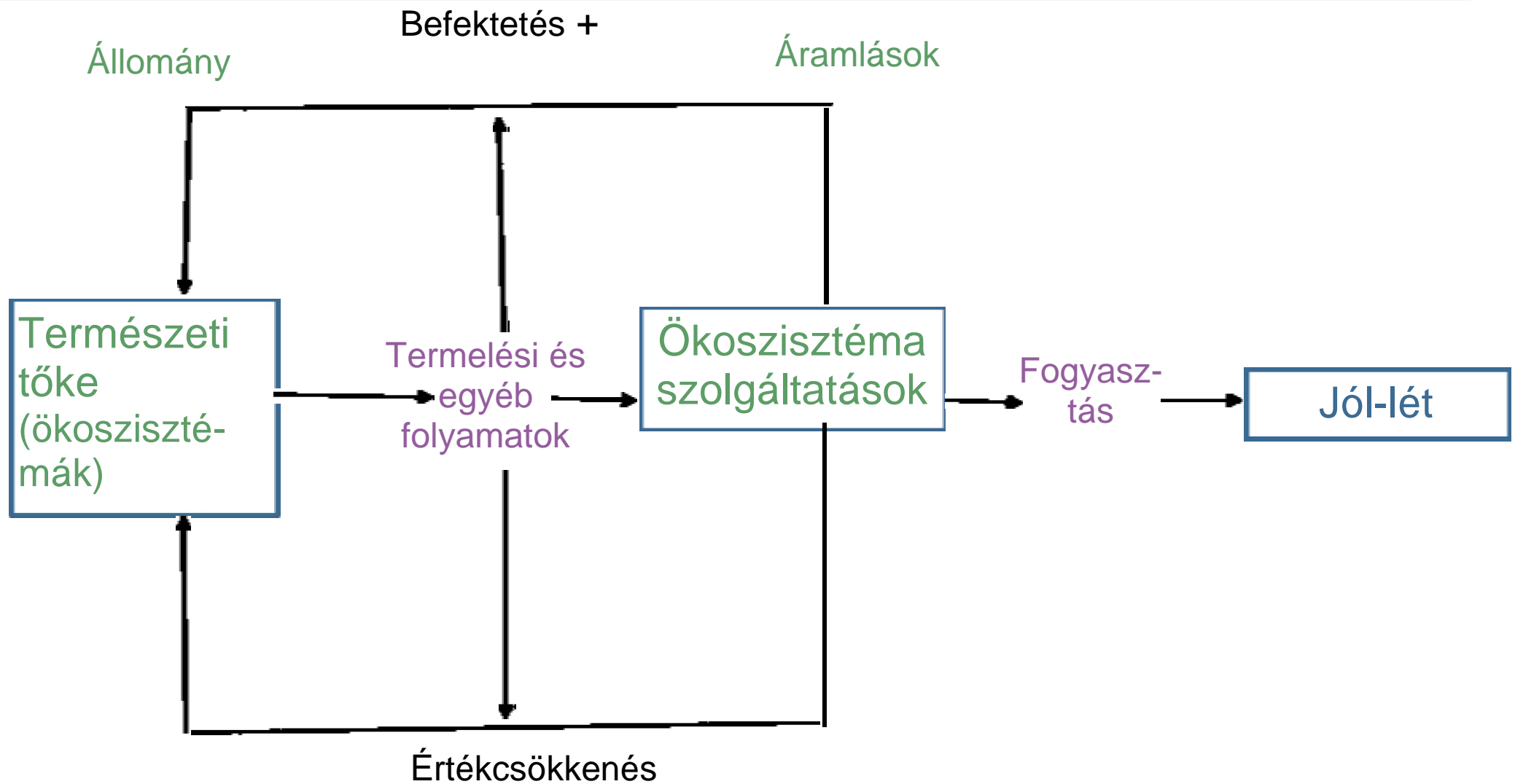
Természeti tőke: „a természetes ökoszisztémák állományként való értelmezése, amely értékes ökoszisztéma szolgáltatásokat tud létrehozni a jövőben.”

Costanza (2008)

Ökoszisztéma szolgáltatások: „Azok a hasznok (termékek és szolgáltatások), amelyeket az emberek az ökoszisztémákból nyernek.”

Millennium Ecosystem Assessment (2003)

szolgáltatások- jól-lét

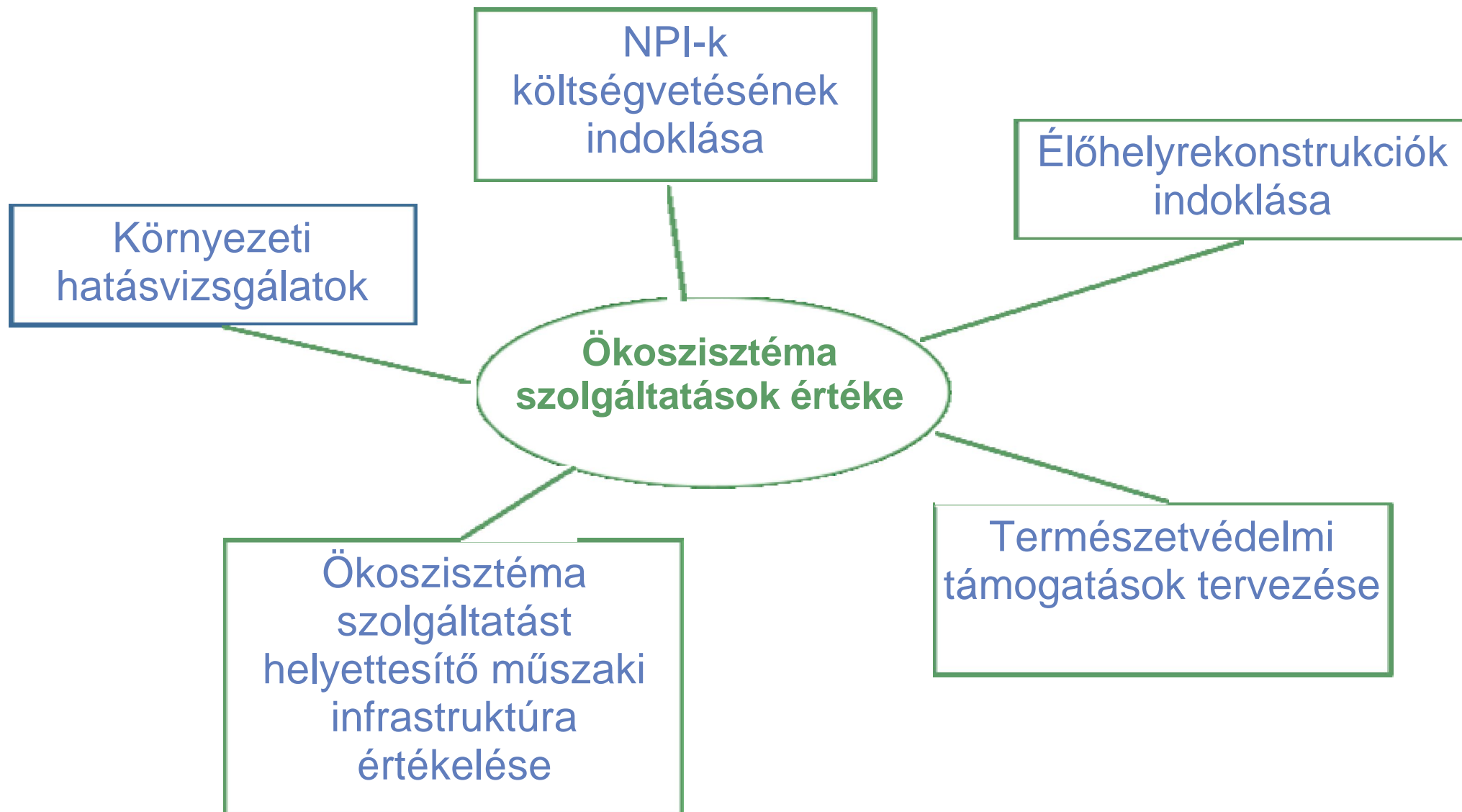

Az ökoszisztéma szolgáltatások csoportosítása

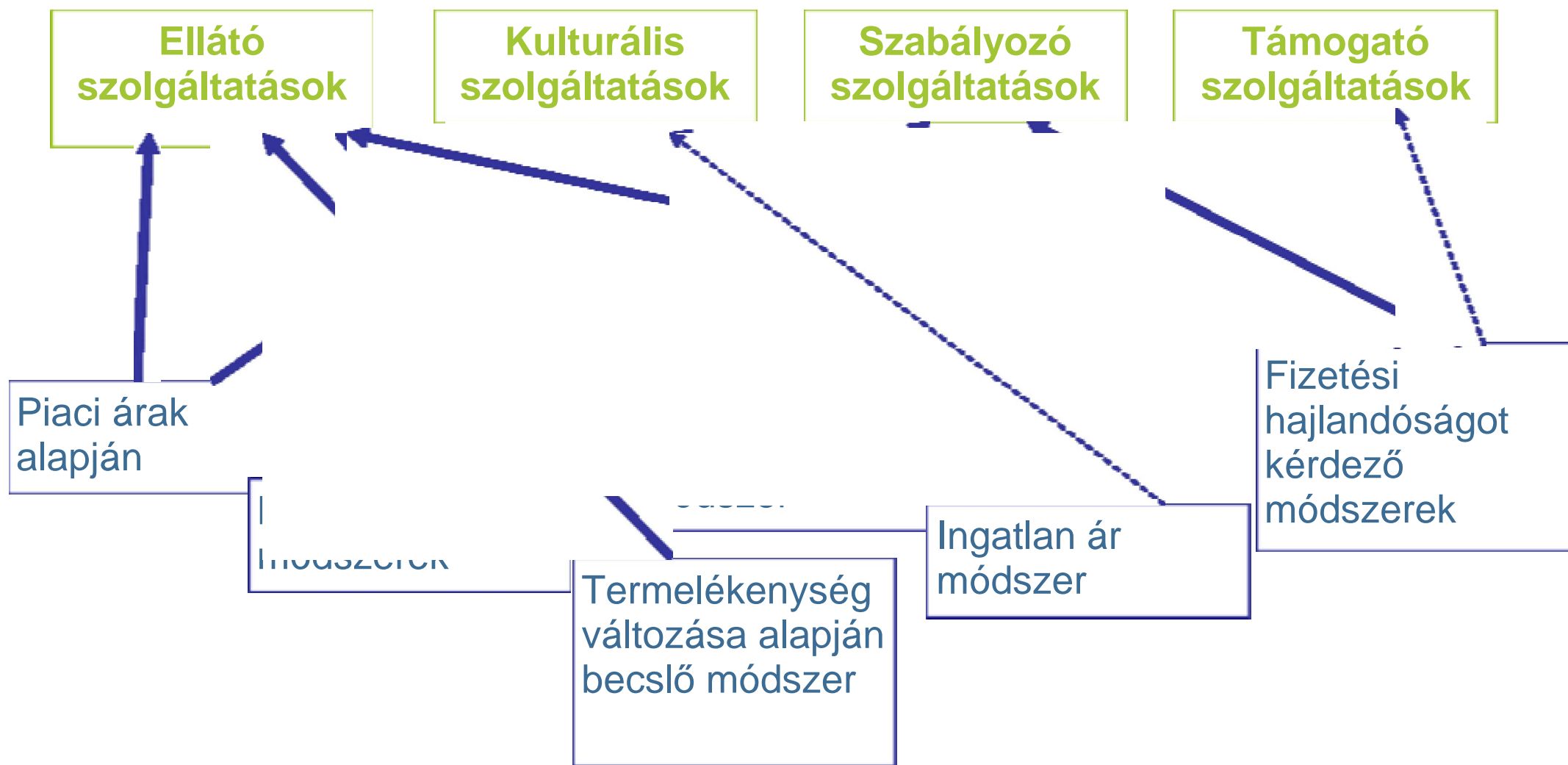
- **Ellátó szolgáltatások (provisioning services)**
 - Pl. élelmiszer, takarmány, tüzelőanyag, fa- és egyéb nyersanyag, víz
- **Kulturális szolgáltatások (cultural services)**
 - Pl. rekreáció, turizmus, környezeti nevelés, művészi inspiráció, szent helyek
- **Szabályozó szolgáltatások (regulating services)**
 - ~~Pl. éghajlat szabályozás, árvíz és erózió elleni védelem, baporzás~~
- **Támogató szolgáltatások (supporting services)**
 - Pl. talajképződés, tápanyagkörforgás, primer produkció

(Megj. 1. Az MA felosztásában nem jelenik meg a faj- és élőhely biztosítása mint szolgáltatás. 2. A TEEB nem használja a támogató szolgáltatásokat, hanem bevezeti az élőhely szolgáltatás fogalmát)

Mikor lehet hasznos a pénzbeli értékelés?

AZ OKOSZISZTEMA SZOLGÁLTATÁSOK PENZBELI ÉRTEKELESERE HASZNÁLHATÓ MÓDSZEREK

Hogyan lesz az ökoszisztéma szolgáltatások értékeléséből természeti tőke értékelés?

A **nettó jelenérték** számítás (Net Present Value – NPV): a különböző időpontokban keletkezett pénzáramokat a jelenre vetítjük a **diszkontálás** segítségével.

$$NPV = \frac{C_1}{(1+r_1)} + \frac{C_2}{(1+r_2)^2} + \frac{C_3}{(1+r_3)^3} + \dots + \frac{C_t}{(1+r_t)^t}$$

Természeti tőke értéke: az ökoszisztéma szolgáltatások éves áramát – a teljes időtáv hossza

r – diszkontráta

C_i – nettó pénzmozgás (cash flow) az i időpontban)

Példa: Egy adott terület komplex közgazdasági értékelése:

Natura 2000 területek: São Miguel-sziget, Portugália

Ökoszisztéma szolgáltatás	Értékelési módszer	Teljes érték ezer euró
Azori fekete áfonya	Potenciális érték	n.a.
Babér fák kerti díszítőelemként	Potenciális érték	n.a.
Vízszolgáltatás	Piaci árak (mg nélkül)	604
Ökoturizmus	Utazási költség módszer	58
Egyéb turizmus	Piaci árak	16
Környezeti nevelés	Utazási költség módszer	3
Tájkép	Feltételes értékelés	500-800
Klímaszabályozás		n.a.
Árvíz elleni védelem		n.a.
Víztisztítás	Piaci árak	110
Ökológiai interakciók		n.a.
Evolúciós folyamatok		n.a.
Összesen		1291-1591

Azori szigetek része, SPA;
Értékei: Priolo, babérligetek,
gazdag növény és állatvilág

Adatok: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm, képek: kepguru.hu, flickr.com

A közgazdasági értékelés korlátai

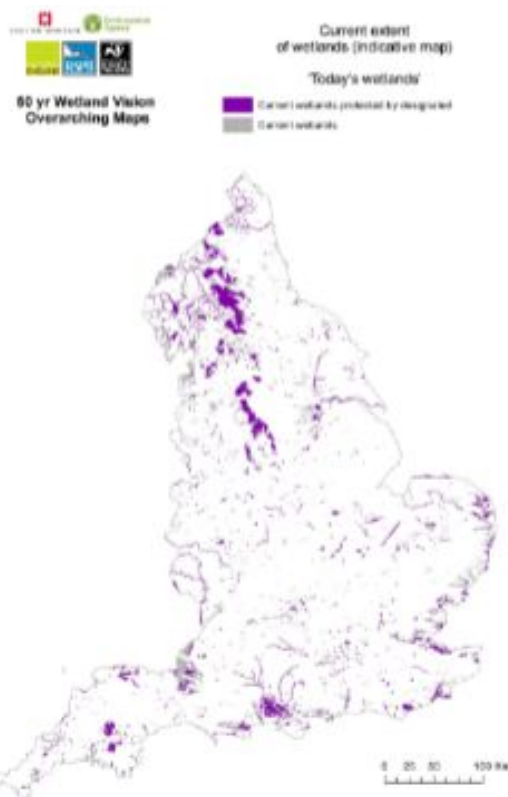
- Kevés a statisztikai adat
- Sokszor költséges és bonyolult a számolás (helyette benefit transzfer)
- Az eljárások módszertani problémával terheltek (pl. mekkora legyen a diszkontráta, aggregálhatóság)
- Nem veszik figyelembe:
 - Ökológiai korlátokat (túlhasználat veszélye, trade-off)
 - A költségek és hasznok elosztását
 - A potenciális konfliktusokat és társadalmi kérdéseket

Hol járnak egyes uniós országok az ökoszisztéma szolgáltatások országos szintű pénzbeli értékelésében?

- **Franciaország: meghatározott referencia értékeket (2009):**
 - Rét/legelő: 600 euró/ha/év, erdő: 500-2000 euró/ha/év
 - Felhasználhatók: infrastruktúra projektek társadalmi-gazdasági hatásvizsgálatainál minimum értéként
- **Egyesült Királyság: új eredmények 2011-ben**
 - Nemzeti Ökoszisztéma felmérés (National Ecosystem Assessment),
 - Nemzeti szintű elköteleződés: The natural choice: securing the value of nature (White paper)

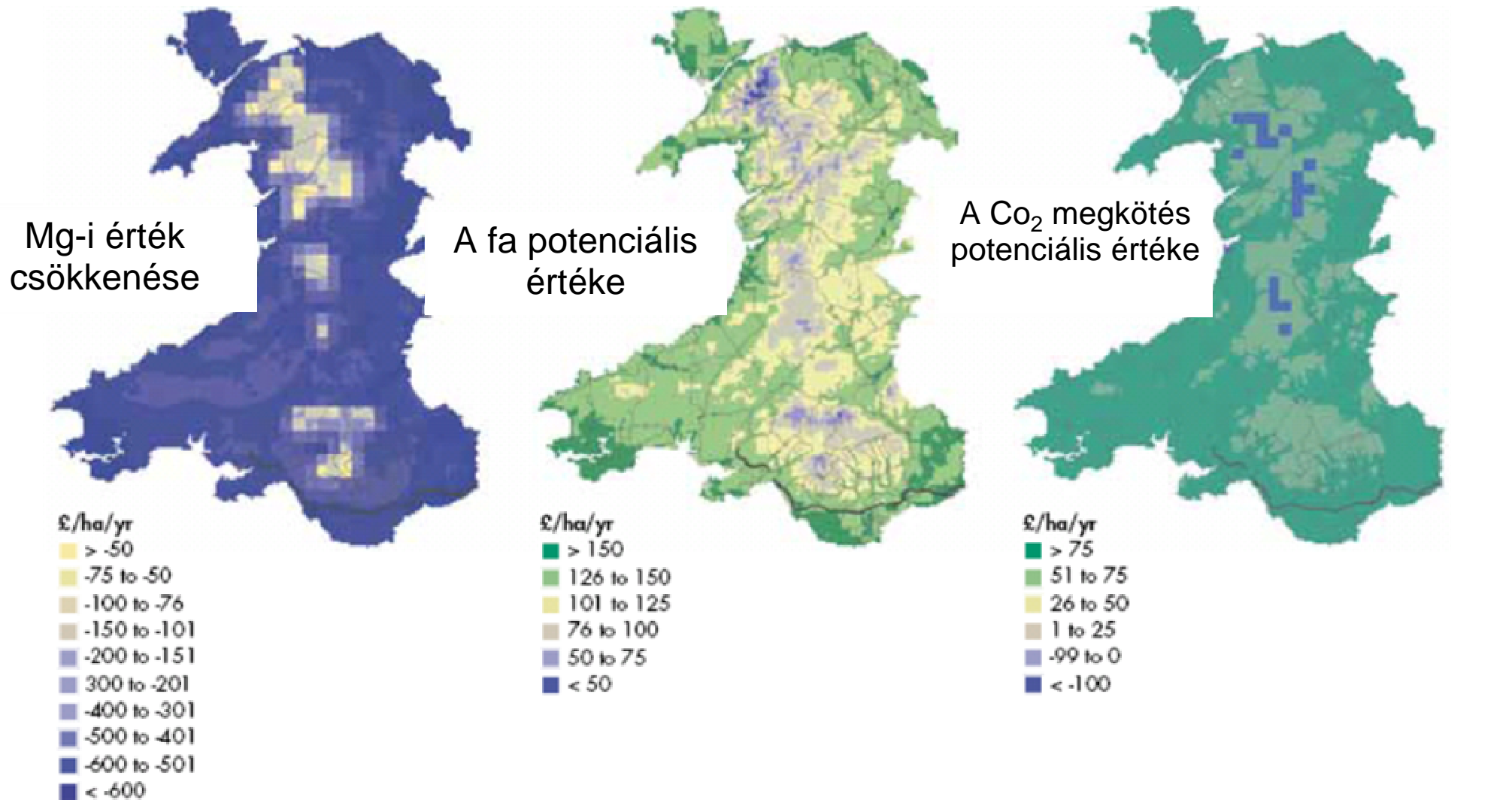
Egyesült Királyság vizes területei (tengerparti nélkül) által nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások értéke

Területek száma: 1.519
Összkiterjedés: 601.550 ha

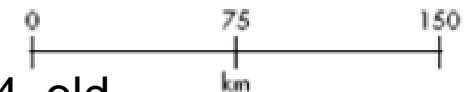

Ökoszisztéma szolgáltatás	A szolgáltatás átlagos értéke, ahol van (£/ha/év)
Biodiverzitás	454
Vízminőség javítása	436
Felszíni és talajvíz szolgáltatás	2
Árvízvédelem és esővíz puffer	608
Tájképi és esztétikai érték	339

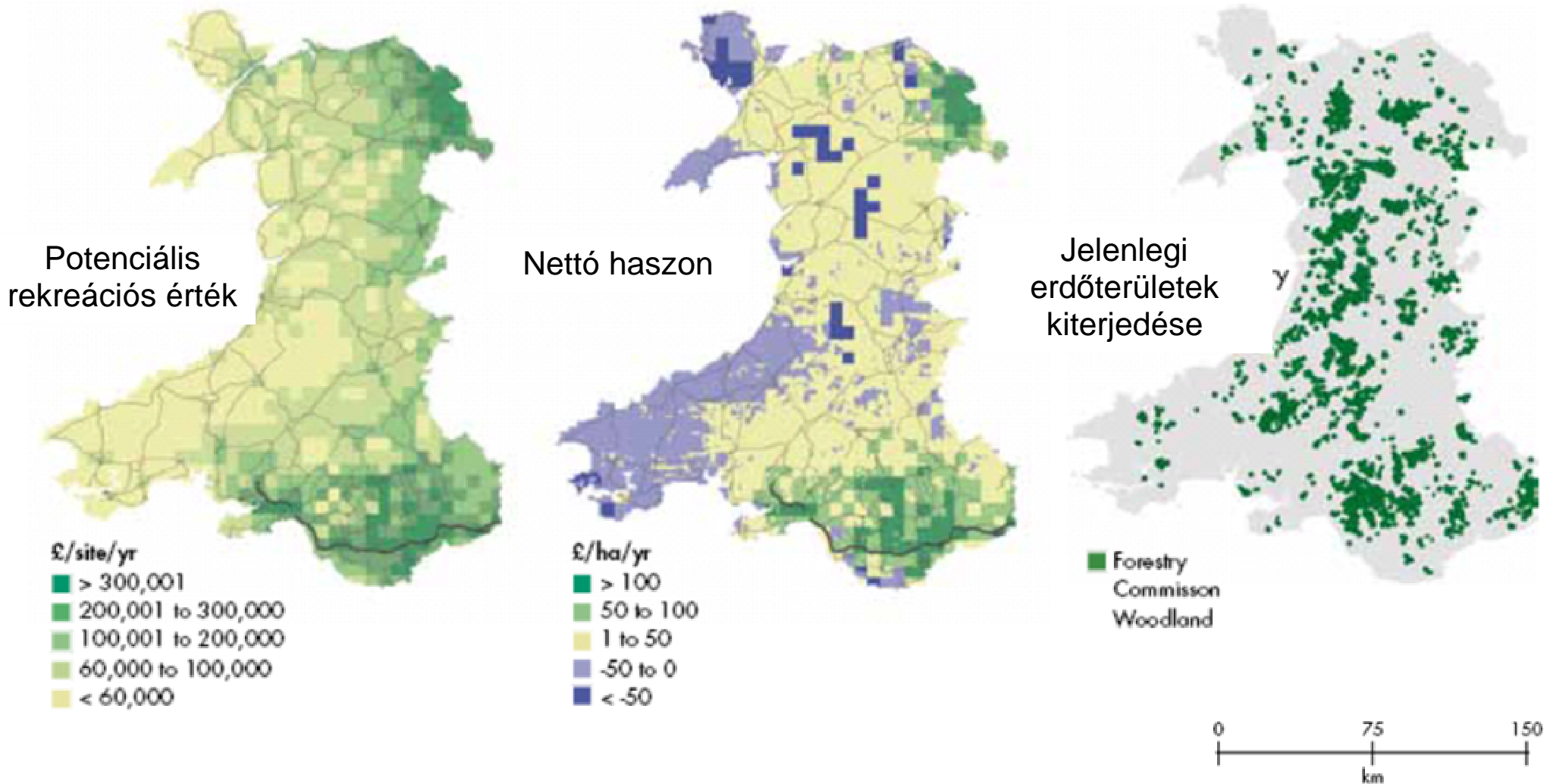
Az agrárterületek potenciális erdősitésének nettó haszna az Egyesült Királyságban (térinformatikai módszerekkel kombinálva)

Forrás: UK National Assessment Synthesis Report 43-44. old.

Az agrárterületek potenciális erdősítésének nettó haszna az Egyesült Királyságban (térinformatikai módszerekkel kombinálva) folyt.

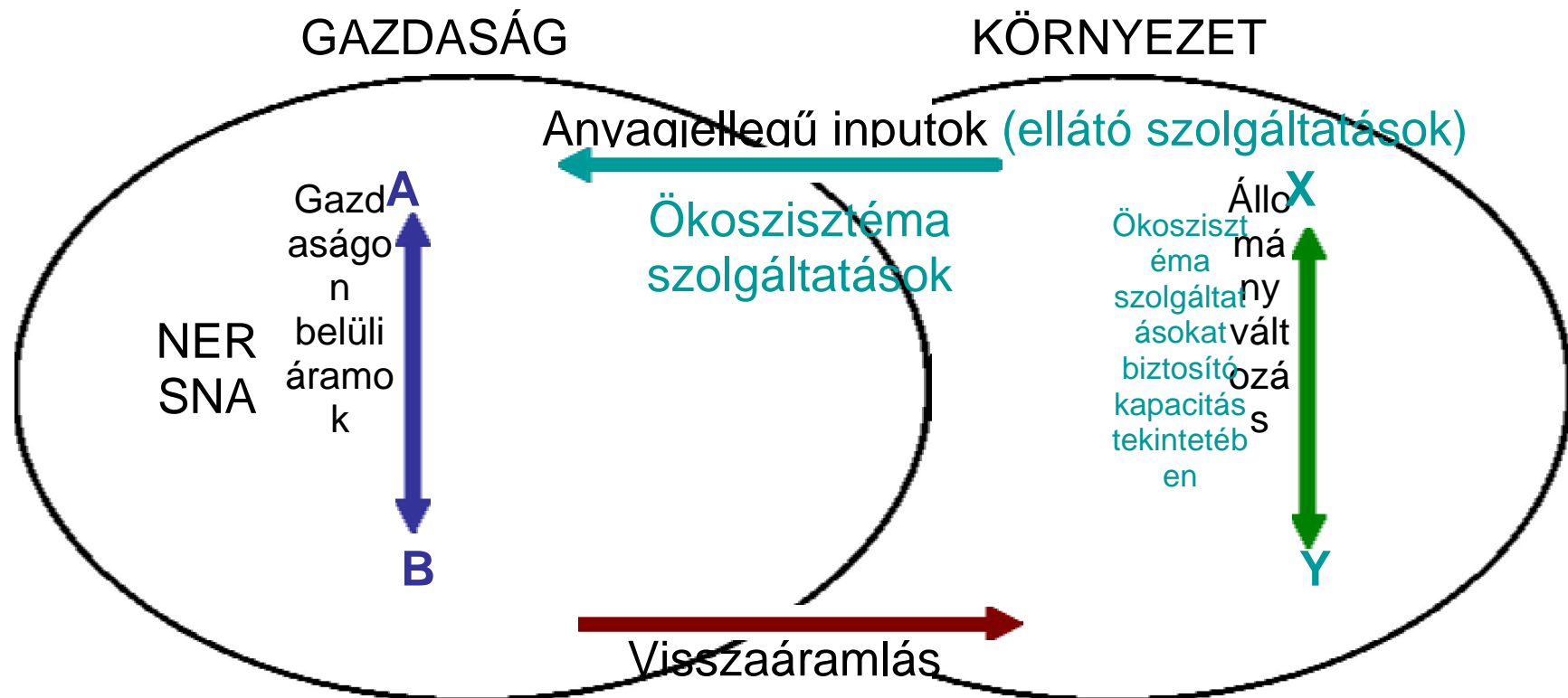

Forrás: UK National Assessment Synthesis Report 43-44. old.

Nemzetközi folyamatok a természeti értékek nemzeti elszámolási rendszerekbe való beépítésére

- ENSZ projektje: környezetvédelmi és gazdasági elszámolási rendszer (SEEA) 2003, 2012:
<http://unstats.un.org/unsd/envaccounting/>
 - Ökoszisztéma elszámolás 2013-ig:
- EU: Beyond GDP projekt 2007 óta (<http://www.beyond-gdp.eu/>):
 - 2009 Communication
 - GDP kiegészítése környezetvédelmi és társadalmi indikátorokkal
 - A nemzeti elszámolási rendszerek kiterjesztése a környezeti és társadalmi témákra
 - 2011: Szabályozás a környezeti gazdasági elszámolásokról
 - Most még csak levegőszennyezés, környezetvédelmi adók és anyagáramok (erőforráshasználat: élő is, pl. kifogott hal), de később tovább bővítik

Kísérlet ökoszisztéma elszámolási rendszer kialakítására

A & B gazdálkodó szervezetek/háztartások

X & Y ökoszisztémákat reprezentáló funkcionális egységek

rendszer (SNA)	Tervezett kibővítés (SNA Satellite Account)	Ökoszisztéma elszámolás
	Ökoszisztéma szolgáltatások Iparágak/árúk	Ökoszisztéma szolgáltatások Csak kiválasztott szolgáltatásokra, fizikai és monetáris elszámolások
Input-output táblák Iparágak/árúk	Fizikai/hibrid input-output táblák Iparágak/árúk	Ökoszisztéma szolgáltatások/társadalmi csoportok
Áruk és szolgáltatások Termelés, fogyasztás, tőkeképződés, import-export Szektorok/iparágak/árúk	Alap fizikai mérlegek Anyag, energia, fajok, föld... állományok és áramok Szektorok/árúk ökoszisztéma típusok	
Jövedelem Szektorok	Zöld Ráfordítás Elszámolás Tényleges ráfordítások : védelem és erőforrás gazdálkodás Szolgáltatások, adók, támogatások, zöld munkahelyek... Szektorok/iparágak/árúk	Ökoszisztéma Tőke Állapot (mennyisége és egészsége) és az ökoszisztéma szolgáltatás nyújtó képessége Degradáció és javulás Ökoszisztéma típusok
Végső kereslet és megtakarítások Szektorok/árúk	Ökoszisztéma tőke fogyasztás (CEC) Az ökoszisztéma tőke ki nem fizetett fenntartási költségei Szektorok/iparágak	
Pénzügyi követelések és vagyon Szektorok	Áruk : végső kereslet, import-export ökoszisztéma típusok	
Nem pénzbeli vagyon Piaci értéken vagy NPV hasznok Szektorok/vagyontípusok	Természeti nem pénzügyi vagyon A gazdasági erőforrások és kimerítésének értéke Szektorok/vagyontípusok	

Fontos feladatok

- A nemzetközi folyamatok követése és az ezekbe való bekapcsolódás
- Monitoring biztosítása, alapadatok előállításának segítése, térinformatikai ábrázolás fejlesztése
- Közgazdasági referenciaértékek meghatározása
- Együttműködés a KSH-val az elszámolási rendszer fejlesztésében
- Nemzetgazdasági Minisztérium érdekeltségének előmozdítása

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

kovacs.eszter@kti.szie.hu

Szent István Egyetem

Környezetgazdaságtani Tanszék

Környezeti Társadalomkutatók Csoportja

www.essrg.hu